

Stopy sídlištního areálu kultury nálevkovitých pohárů v k. ú. Chyjice, okr. Jičín

Radek Novák – Petr Šída

ÚVOD

V souvislosti se stavbou polní cesty C. 2. 4. „K vodárně“ ve východním cípu k. ú. Chyjice, okr. Jičín, byly zjištěny dva zahloubené objekty kultury nálevkovitých pohárů (KNP). Objekty prozkoumali pracovníci Regionálního muzea a galerie v Jičíně (RMaG) v srpnu roku 2012. Následující text shrnuje výsledky výzkumu.

Zájemové území nalezneme v místě, kde východní výběžek k. ú. Chyjice hraničí s katastry Střevoč, Bystřice, Údrnice a Údrnická Lhota (obr. 1). Skrývka nově budované polní cesty v délce 660 a šířce 5 m byla trasována od křižovatky u vodního zdroje, který je situován na návrší severně od vsi Údrnice (kóta 322 m n. m.), VJV směrem ke křižovatce polních cest u trigonometrického, respektive zhušťovacího bodu č. 278 (dříve 25.1 U křížku). Nejbližší pomístní jména jsou severně „V Lohovcích“ a jižně „Na vrších“ (obr. 2). Průměrná nadmořská výška v místě nálezu, tj. ca v polovině trasy skrývky, dosahuje 317 m. Archeologické situace byly zjištěny na pozemku parc. č. 1345 v k. ú. Chyjice (obr. 3).

PŘÍRODNÍ PROSTŘEDÍ

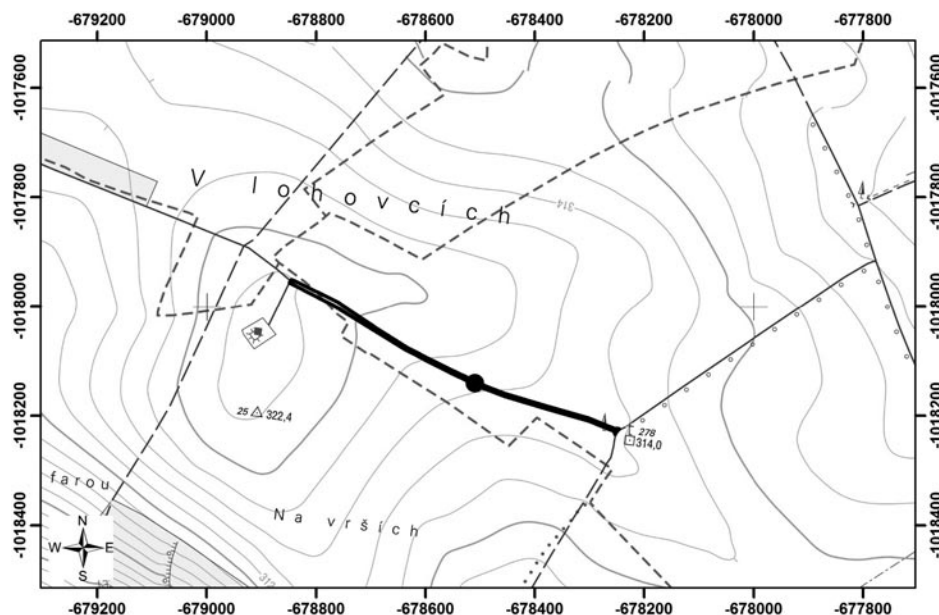
Lokalita se nachází v okrsku Markvartické pahorkatiny, tj. ve východní části geomorfologického celku Jičínská pahorkatina. Táhlé návrší, jehož nejvyšší bod (kóta 322 m n. m.) leží ca 300 západně od lokality, je orientováno přibližně ve směru SZ-JV. Je ze SV lemováno údolím Mrliny, z jižní strany údolím, které vymodelovaly její bezejmenné pravostranní přítoky, na SZ pak údolím Libaňského potoka a ze severu částečně údolím Bystřice. Údolí Mrliny probíhá ca 1600 m od lokality k JV a u Bartoušova se stáčí k JZ. Jeden z bezejmenných pravostranních přítoků Mrliny pramení na několika místech ve svazích nad Údrnicemi ca 500 m jižně od zkoumané lokality. Ostatně vodní zdroj na návrší s kótou 322 m zde dostatečně dokládá dostupnost vody v současnosti a patrně též v minulosti.

Z regionálně-geologického hlediska jde o oblast české křídové pánve tvořené jemnozrnnými sedimenty převážně svrchní křídý (souvrství coniak). Souvrství jsou charakterizována slínovci, vápnitými jílovci a prachovci. Místy se objevují flyšoidní facie s tělesy pískovců. Mladší geologické jednotky jsou

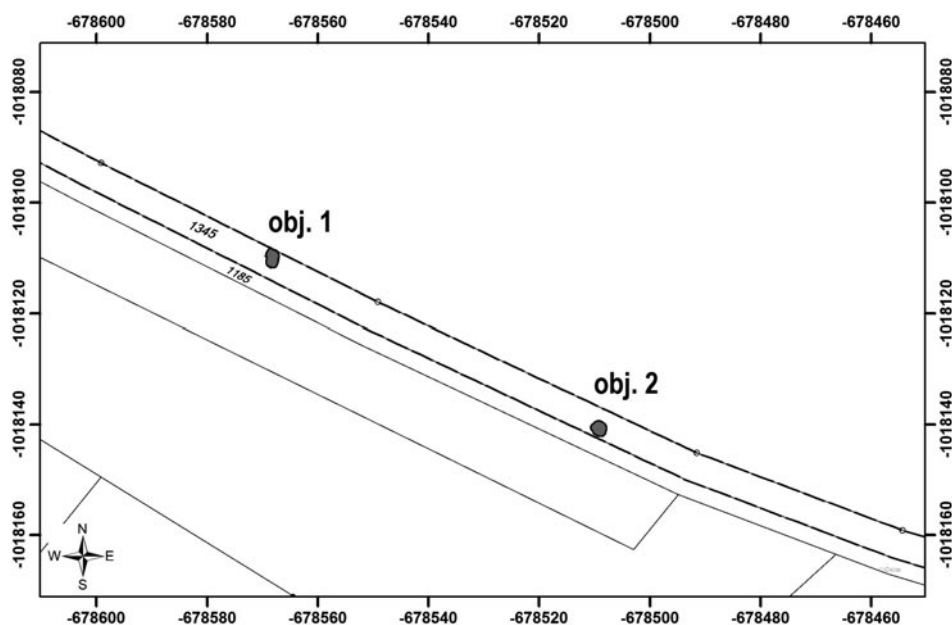

Obr. 1. Chyjice, okr. Jičín. Poloha lokality

Obr. 2. Chyjice, okr. Jičín. Trasa polní cesty a místo nálezu na mapě ZM 1 : 10 000, list 13-12-05. Souřadnicový systém JTSK

Obr. 3. Chyjice, okr. Jičín. Archeologické objekty 1 a 2 promítnuté do aktuální katastrální mapy. Souřadnicový systém JTSK

zastoupeny intruzemi tercierních vulkanitů, které tvoří několik nápadných vrchů v okolí. Nejblíže je vrch Veliš, který je tvořen nefelinickým bazanitem miocenního stáří. Nejmladší kvartérní sedimenty, které jsou přítomny v místě lokality, představují zejména eolické sedimenty charakteru spraší a sprašových hlín. Dle půdní mapy ČR se zde nachází šedozem modální a hnědozem modální (Mackovčín 2002).

HISTORIE ARCHEOLOGICKÝCH NÁLEZŮ A VÝZKUMŮ V OKOLÍ LOKALITY

Kromě popisovaných archeologických nálezů žádné jiné z k. ú. Chyjice v muzejních sbírkách neexistují. Dle sdělení Jiřího Holmana z Nadslavi nalezl týž keramický přeslen v poloze u Kapličky. Přeslen je součástí soukromé sbírky nálezce. Bezprostředně sousední k. ú. Údrnice je na nálezy pravěkého stáří také velice chudé. Známe pouze zmínku z vlastivědné literatury o existenci neolitické sekerky z amfibolového rohovce, která by měla být součástí bývalé Libáňské sbírky (Ulrychová 2006, 12), dnes uložené v depozitáři RMaG. Existenci této sekerky můžeme potvrdit až po dokončení revize zmíněné sbírky.

Poněkud lepší je nálezová situace v k. ú. Údrnická Lhota, ale i zde (prozatím) chybí stopy neolitických a eneolitických antropogenních aktivit. Z mladších nálezů můžeme jmenovat zjištění E. Ulrychové

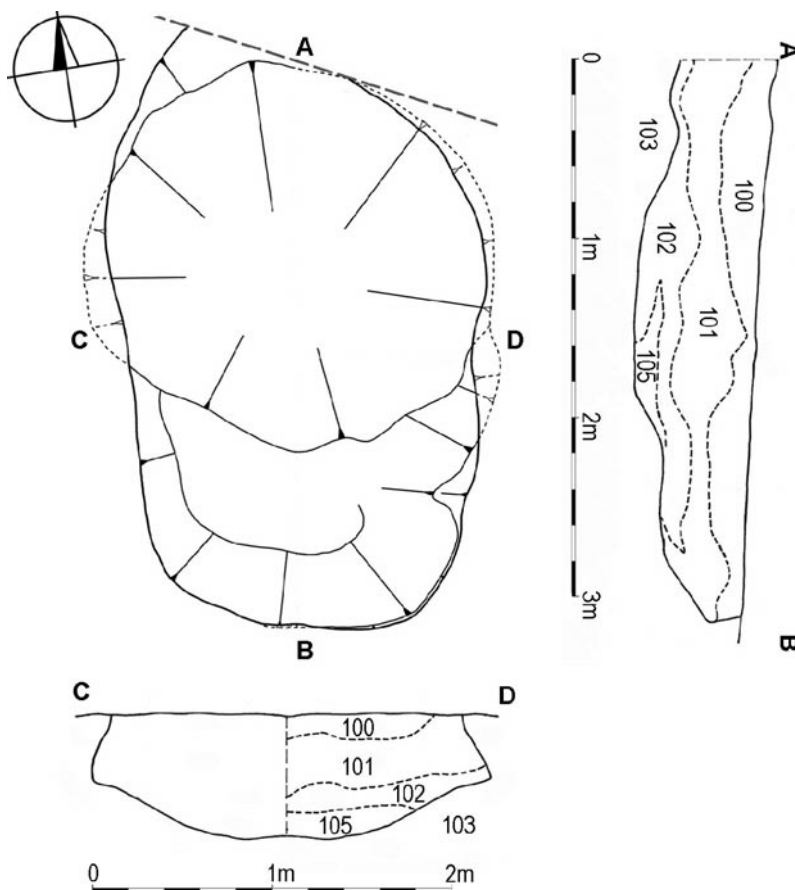
(2006). Jmenovaná archeoložka našla několik keramických zlomků při JV okraji vsi, za stodolou usedlosti č. p. 107, které datovala do pozdní doby bronzové (ZAA 7820/2002). Další stejně staré zlomky keramiky našla na poli SZ od Keteňského lesa v poloze „Za vrchy“ (ZAA 8719/2003). Naposledy v roce 2003, ve výkopu pro vysokotlaký plynovod v blízkosti soutoku bezejmenných vodotečí jižně od vsi, našla torzo zahloubeného objektu (snad pece) opět s datovacím materiálem pozdní doby bronzové (Ulrychová 2006, 13; ZAA 8720/2003). Patrně hrobovým nálezem je železný laténský mečik s antropomorfní rukojetí nalezený před rokem 1900 v cihelně u vsi (Filip 1956, 386; Waldhauser 1996, 69, 123).

V k. ú. Bystřice je neolitické osídlení doloženo nálezy získané sběrem Ing. Zemánka v poloze „Nad bahny“ SZ od vsi a sběrem J. Hrdiny a J. Prostředníka v poloze „V bahnech“ JZ od vsi (Prostředník 1990, 22). Další neolitické nálezy ze zmíněných lokalit získal sběrem Jiří Holman (nálezy prozatím uloženy u nálezce).

V k. ú. Střevač evidujeme neolitické (LnK, StK) a obecně pravěké keramické zlomky včetně kamenné štípané industrie z povrchových sběrů J. Holmana na pozemku parc. č. 499/23 a 499/24, tj. v severním výběžku katastru (uloženo v RMaG, č. př. 11/2014). Dále známe nálezy z lokality JV od vsi, mezi silnicí ze Střevače do Chyjic a pravým břehem Mrliny. Jedná se o keramiku starší doby římské (Vokolek 1978). Jiří Holman od roku 2006 opakovaně nachází větší množství keramiky, ŠL, BI (včetně vývrteků) a ojediněle kostěných artefaktů taktéž JV od vsi, přibližně v poloze Kamenec nad levým břehem Mrliny (parc. č. 281/32, 291/27, 291/28). Jedná se o neolitické nálezy (LnK, StK).

Neolitické osídlení je známo především z Velišského hřbetu, od vsi Bukvice až po Staré Místo (Ulrychová 2004, 65–66)

Nejblíže byly zjištěny sídlištní nálezové situace KNP na vrcholu vrchu Veliš v k. ú. Podhradí u Jičína, ca 5 km SV od popisované lokality. Odkryvem u paty hradní věže byla zjištěna až 1 m silná kulturní vrstva obsahující keramické zlomky KNP, štípanou a broušenou industrii. Nálezy z vrcholu Veliše dokládají existenci výšinného sídliště (Zápotocký 2000, 199; Ulrychová 2004). Další sídelní aktivity byly zjištěny v zámeckém parku v Milíčevsi. Zde našla E. Ulrychová zahloubený objekt KNP, který narušil objekt LnK. Ve výplni objektu byly zjištěny keramické zlomky nejméně z 10 nádob, které lze přiřadit k salzmündskému stupni KNP (Ulrychová 2012). Mezi stopy indikující sídlištní aktivity KNP lze zařadit nález keramiky získaný povrchovým sběrem V. Vokolka a J. Sigla v k. ú. Bašnice, na pozemcích parc. č. 202, 212, 213, 215 a 216 (Sigl 1985, 7). Pohřební aktivity KNP zaznamenal P. Horník v roce 2012 při stavbě ČOV východně od teplárny v k. ú. Kopiclno, na pozemku parc. č. 533/17. Kostrový hrob muže vybavený džbánkem a poblíž další hůře zachovalý hrob s miniaturní nádobkou náleží baalberské fázi KNP (Horník et al. 2013). Největší soubor keramiky KNP ve východních Čechách byl získán v Benátkách nad Bystřicí v poloze „Na Trubačce“ (okr. Hradec Králové), dále z nedaleké polohy „Na Kozách“ v k. ú. Cerekvice nad Bystřicí (okr. Jičín). Nálezy byly datovány do baalberského stupně KNP (Kalferst – Zápotocký 1991).

Obr. 4. Chyjice, okr. Jičín. Krešebná dokumentace objektu 1

POPIS NÁLEZOVÉ SITUACE A NÁLEZŮ

Skrývka ornice v pásu širokém 5 m započala v blízkosti vodního zdroje a pokračovala 660 m VJV směrem ke křižovatce polních cest. Středně hnědá ornice o mocnosti 30–40 cm byla bez nálezů a poměrně ostře nasedala na podložní hnědožlutou prachovou zeminu (103). Šedočerná výplň objektu 1 se zřetelně vyrýsovala v okolí kóty 317 m n. m, přibližně v polovině trasy nově budovaného úseku polní cesty. Objekt 2 byl zjištěn o 65 metrů dále VJV směrem v okolí kóty 316.

Objekt 1

Jáma nepravidelně oválného půdorysu (horní hranice i dna), s hladkým povrchem stěn i dna; náběh stěn od povrchu ostrý, od dna ostrý až pozvolný; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem ($> 45^\circ$) až konvexní (podhloubený); tvar dna výrazně nerovný; max. zjištěná hloubka 69 cm; rozměry půdorysu min. 300 × 200 cm. Dokumentován celý objekt.

Výplň: 100 – středně šedočerná prachovitá, velmi jemně písčité zemina, konzistence tvrdé, velmi těžko rozpojitelná nástrojem, spodní hranice pozvolná, mocnost 6–27 cm, nálezy ano; 101 – středně šedočerná prachovitá, velmi jemně písčité zemina, promíšená s podložím (cca 30 %), konzistence tvrdá, velmi těžko rozpojitelná nástrojem, spodní hranice pozvolná, mocnost 7–40 cm, nálezy ano; 102 – černá prachovitá, velmi jemně písčité zemina, nahodile promíšená podložím (malé skvrny), konzistence tvrdá, velmi těžko rozpojitelná nástrojem, spodní hranice pozvolná, mocnost 2–31 cm, bez nálezů; 105 – tmavě šedočerná prachovitá, velmi jemně písčité zemina; mírně promíšená podložím (malé až střední skvrny), konzistence tvrdá, velmi těžko rozpojitelná nástrojem, spodní hranice pozvolná; mocnost 2–13 cm, bez nálezů. – *Funkční interpretace nejasná. Obr. 4.*

SJ 100, MV 0–20 cm, č. inv. A 30470/1, 4, 12, 17, 39, 50, 52

Zásobní hrnce (s okrajovou lištou prstovanou):¹ 1 zl. OH, O10, p25, B, Ø ± 360, obr. 6:1; 1 zl. OH, O 10, p25, B, Ø ± 350, obr. 6:2; část OH (2 zl.), O10, p25, B, Ø ± 360, obr. 6:3; 1 zl. OH, O10, p25, B, Ø ± 300, obr. 6:4; 1 zl. OH, O10, p25, B, Ø ± 390, obr. 6:5; 1 zl. OH, O10, p20, B, Ø ± 350; 1 zl. OH, O10, p25, B, obr. 6:6; 1 zl. OH, O10, p20, B, Ø ± 390, nekresleno.

Amfory?: zlomky (s lištou na nasazení hrdla): 1 zl. HP, lišta hladká, p20, B, obr. 6:7; 1 zl. H, lišta šikmo nehtovaná, Ø ± 250, p20, B, obr. 6:8. – lišta hladká (1 zl.), p20, B, obr. 6:9. – HP (2 zl.), lišta hladká, p20, B, obr. 6:10. – HP (5 zl.), lišta hladká, p20, B, obr. 6:11. – HP (2 zl.), lišta hladká, p20, B, obr. 6:12; 1 zl. P, lišta hladká, p20, B, obr. 6:13; 1 zl. HP, lišta hladká, p20, B, nekresleno.

Nálevkovité poháry a hrnce: část OH (6 zl.), O10 (s nevýraznou okrajovou lištou prstovanou), Ø ± 200, p31, A, obr. 7:1; 1 zl. OH, O10 (s nevýraznou okrajovou lištou prstovanou), p31, A, obr. 7:2; 1 zl. OH, O10 (s nevýraznou okrajovou lištou), p20, A, obr. 7:4; část OH (3 zl.), O10 (s nevýraznou okrajovou lištou prstovanou), p20, A, obr. 7:5; 1 zl. OH, O1, Ø ± 250, p21, A, obr. 7:3; část OH (2 zl.), O5, p21, A, obr. 7:6; 1 zl. OH, p21, A, obr. 7:7. 1 zl. OH, O1, p21, A, obr. 7:7.

Mísovitý tvar? (s prohnutým hrdlem): část OH (3 zl.) O1, p20, A, obr. 7:11; část H (4 zl.), p21, A.

Tvar?: 1 zl. OH, O1, p21; 1 zl. OH, O1, p2, C, obr. 7:9; 1 zl. OH, O1, p21, A, obr. 7:10. – dna: část TD (5 zl.), D1, p2, Ø ± 110, C, nekresleno; část TD (2 zl.), D1, p20, C, nekresleno; část D (8 zl.), D0, p2, Ø ± 110, C, nekresleno. – Atypické: 66 zl. T, p2; 12 zl. T p 21; 1 zl. T p25; 52 zl. T, p31; 70 zl. T, p20; 28 zl. T, p25.

Mazanice: 1 omletý zlomek, max. rozměr 32 mm, hmotnost 10 g.

SJ 101, č. inv. A 30470/11, 16

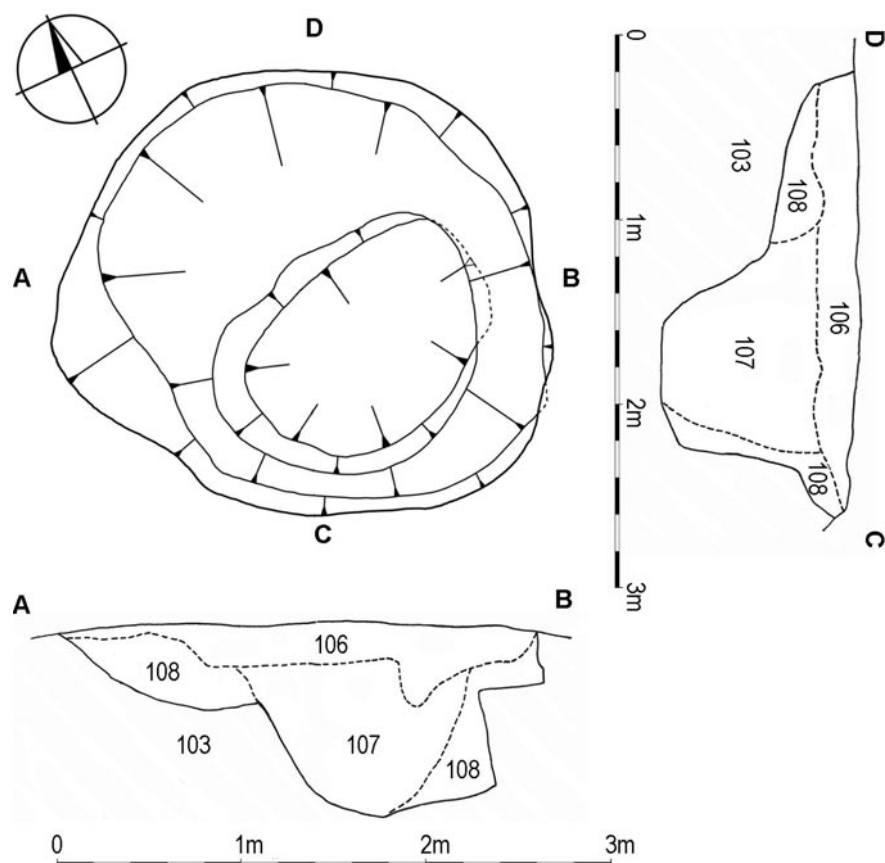
Tvar?: – dna: 1 zl. TD, D4, p31, Ø ± 80, obr. 7:12. Atypické: 5 zl. T, p2; 7 zl. T, p20.

Objekt 2

Jáma nepravidelně kruhového půdorysu (horní hranice) a oválného dna v nejnižší části, s hladkým povrchem stěn i dna; náběh stěn od povrchu i dna ostrý; na svislém řezu je tvar stěn konvexní, od prvního stupně dna ke dnu jsou přímé se strmým sklonem ($> 45^\circ$), na severu s podhloubením; tvar dna v nejnižší části konvexní; max. zjištěná hloubka 108 cm; rozměry půdorysu: 269 × 253 cm. Dokumentován celý objekt.

Výplň: 106 – tmavě šedočerná prachovitá, velmi jemně písčité zemina, konzistence tvrdé, velmi těžko rozpojitelná nástrojem, spodní hranice pozvolná, mocnost 2–44 cm, nálezy ano; 107 – střední černošedá prachovitá, velmi jemně písčité zemina, konzistence tvrdé, velmi těžko rozpojitelná nástrojem, rozpadá se do polyedrických struktur, spodní hranice pozvolná, mocnost 2–87 cm, nálezy ano; 108 – středně šedá prachovitá, velmi jemně písčité porovité zemina; promíšená s podložím (cca 50 %), příměs uhlíků do 0,3 cm; konzistence tvrdé; spodní hranice pozvolná, mocnost 2–76 cm, bez nálezů. – *Funkční interpretace nejasná. Obr. 5.*

¹ Zkratky použité při popisu keramiky vychází z práce J. Kalfersta a M. Zápotockého (1991, pozn. 1 na str. 379, obr. 17): D – dno; H – hrdlo; O – okraj; P – plece; S – spodek; T – tělo nádoby (bez bližšího určení); zl. – zlomek, střep. Z nich jsou vytvořeny zkratky složené, udávající stupeň dochování nádob či částí (fragmentů). Okraje (O): O1 oblý; O5 vně vyhnutý; O10 s okrajovou lištou. Povrch, úprava (p): p1 leštěný; p2 hlazený; p20 otřelý, korodovaný; p21 jemně hlazený se stopami přeleštění, či otřelé leštění; 25 ledabyle nerovně hlazený; 31 jemně blátivý s tenkou vrstvičkou blátivého povrchu. Dna (D): D0 typově neurčitelné; D1 s rovným přídním; D2 s prohnutým přídním; D3 s nožkovitě odsazeným dnem; D4 se zaobleným obvodem. Síla střepu je rozdělena do skupin: A tenkostěnná (4–6 mm); B středně silná (6–9 mm); C silnostěnná (nad 9 mm).

Obr. 5. Chyjice, okr. Jičín.
Kresebná dokumentace
objektu 2

vrstva 106, MV 0–20 cm, č. inv. A 30470/10, 53

Tvar?: dna: část D (3 zl.), Ø ± 60 mm, p2. – Atypické: část T (2 zl.), p2; 8 zl. T, p2; 1 zl. T, p20.

SJ 107, MV 20–40 cm, č. inv. A 30470/30

Baalberský džbán: část HP a páskové ucho na přechodu HP (1 zl.), průměr hrdla odhadnut na ± 80 mm, pod spodním kořenem ucha vybíhají 4 vousy (ne příliš zřetelně), p2, B, obr. 7:13.

Tvar?: – Atypické: 2 zl. T, p2; 2 zl. T, p20.

SJ 107, MV 60–80 cm, č. inv. A 30470/29

Lahev s límcem: 1 zl., O1, Ø ± 50 mm, p31, A, obr. 7:14.

Tvar?: část TD (6 zl.), D3, Ø 59 mm, obr. 7:15, p21. – Atypické: 1 část (3 zl.) T, p2, obr. 7:16.

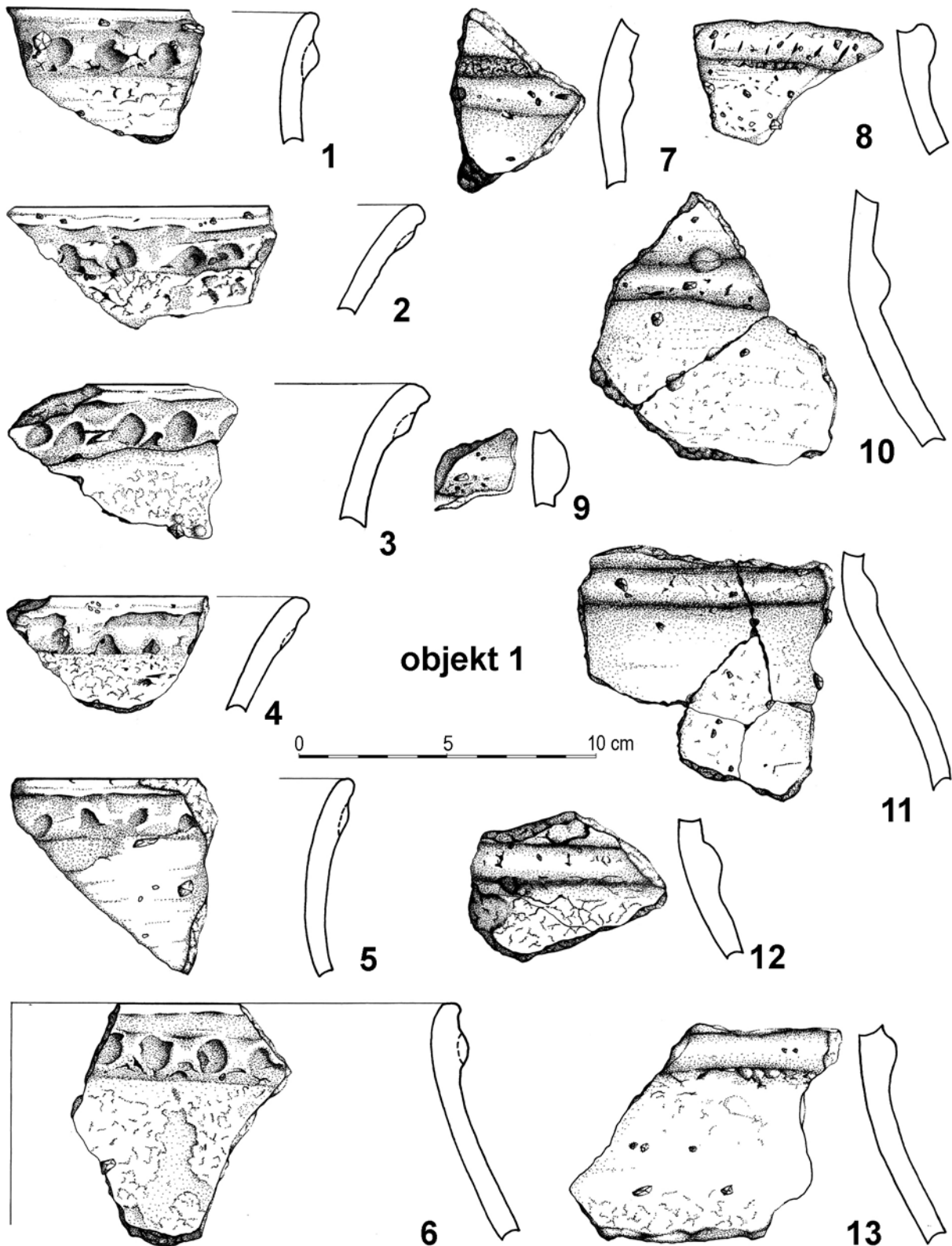
SJ 107, MV 80–100 cm, č. inv. A 30470/32

Tvar?: – Atypické: 2 zl. T, p2.

STRUKTURA KERAMICKÝCH SOUBORŮ

Výzkumem bylo získáno celkem 288 keramických zlomků nebo lepitelných částí ze dvou objektů, přičemž získané soubory nejsou početně stejné. Z objektu 1 jich bylo získáno 264 a z objektu 2 pouze 24. Počty zlomků lze zařadit do kategorie souborů „menších středních“ (tj. 100–500 zlomků) v případě obj. 1 a „malých“ (do 100 zlomků) u objektu 2 (Zápotocký 1996, 439). Zdobené zlomky byly zjištěny pouze ve 23 případech tj. 8,0 %, v případě obj. 1 jde o 21 ks. (8,0 %), u obj. 2 o 2 ks. (8,3 %). Značná převaha atypických zlomků pro keramiku staršího eneolitu je příznačná a i zde vykazuje podobné hodnoty jako na dalších lokalitách staršího eneolitu (Kalferst – Zápotocký 1991, 396). Podle síly stěn jsme soubory keramiky rozdělili do tří skupin. Za tenkostěnnou keramiku lze chápat zlomek do 6 mm, hranici mezi středně a silnostěnnou je 9 mm (tab. 1). Na rozdíl od keramického souboru z Benátek nad Bystřicí (Kalferst – Zápotocký 1991, 402–403) jsme byli nuceni posunout hranici mezi tenkostěnnou a středně silnou keramikou na hodnotu 6 mm. Nespady nám tak třídy zásobní hrnce a nálevkovité poháry a hrnce do jedné skupiny středně silné keramiky. Rozdělení souborů keramiky podle úpravy povrchu ukazuje tab. 2.

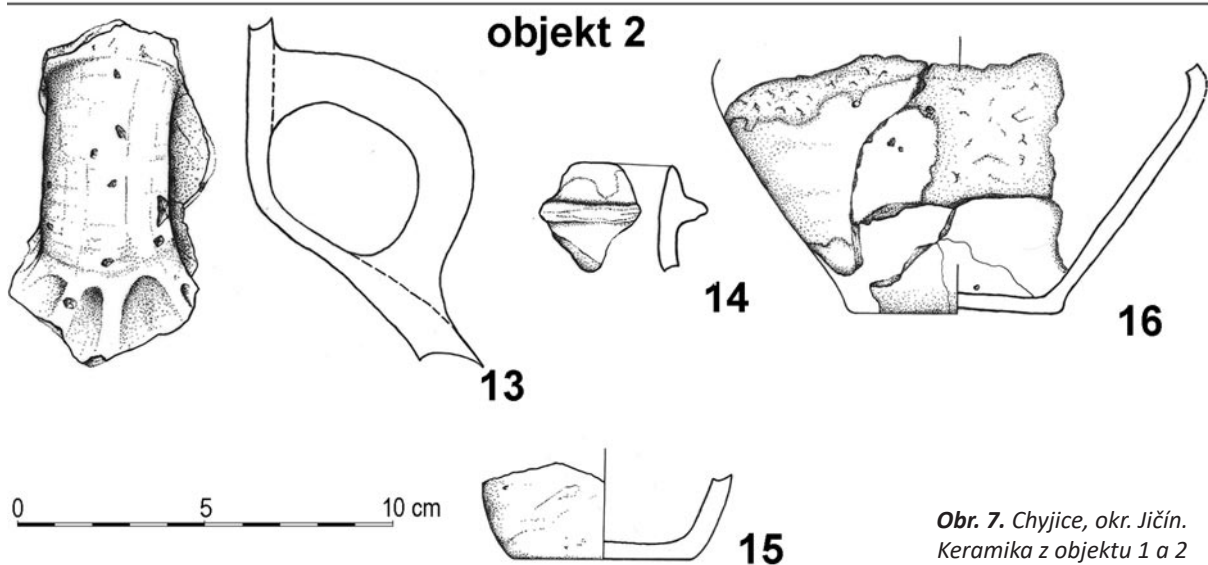
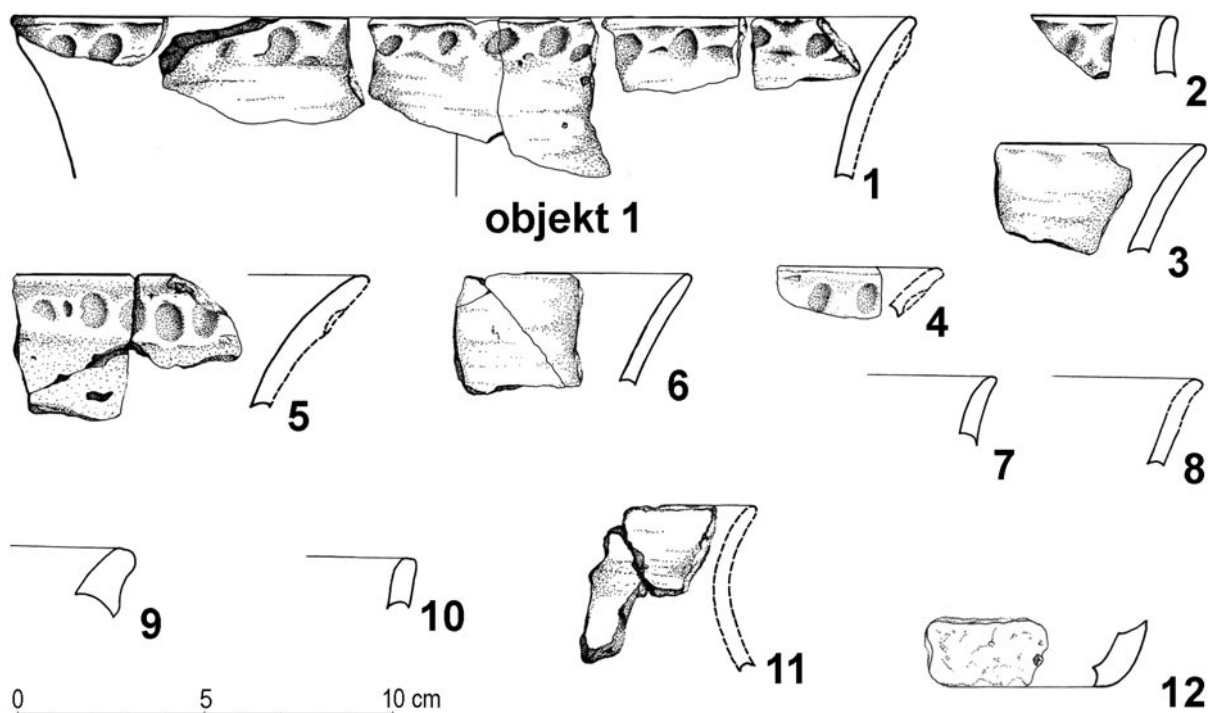
Vzhledem k nízkému počtu zlomků a značné fragmentárnosti souborů nebylo možno rekonstruovat podstatnější části nádob a hodnotit stavbu keramických tvarů. Průměrná plocha zlomků dosahuje hodnoty pouze 8,5 cm², největší rozměr zlomku průměrně pouze 3,5 cm. Pokud bylo možné určit, tak jsme

Obr. 6. Chyjice, okr. Jičín. Keramika z objektu 1

zjistili tři základní keramické třídy v prvním souboru: zásobní hrnec s okrajovou lištou, nálevkovitý pohár/hrnec, amfora (?) a mísa (?). Druhý soubor zahrnuje džbán a láhev s límcem. Přes kvantitativní a obsahovou odlišnost oba soubory sjednocují podobné vlastnosti střepu.

Zdobení se omezuje pouze na prstovanou okrajovou lištu, lištu na nasazení hrdla, čtyři náběhy vousů na plecích pod kořenem ucha a prstenec pod okrajem malého průměru. Jiná plastická výzdoba

Obr. 7. Chyjice, okr. Jičín.
Keramik z objektu 1 a 2

Keramik	obj. 1	obj. 2
tenkostěná (4–6 mm)	78	30 %
středně silná (6–9 mm)	177	67 %
sinostěnná (nad 9 mm)	9	3 %
Celkem	264	100 %

Tab. 1. Chyjice, okr. Jičín. Rozdělení keramiky podle síly stěn

Povrch nádob	obj. 1	obj. 2
leštěný	0	0 %
hlazený	125	47 %
otřelý, korodovaný	42	16 %
jemně hlazený, stopy leštění	11	4 %
ledabyle, nerovně hlazený	86	33 %
Celkem	222	100 %

Tab. 2. Chyjice, okr. Jičín. Rozdělení keramiky podle úpravy povrchu

nebyla zjištěna. Rytá výzdoba je uplatněna pouze v jediném případě, a to v podobě šikmého nehtování na liště sloužící asi na nasazení hrdla (obr. 6:8).

Nálevkovité poháry a hrnce jsou typické výrazně nálevkovitě rozevřeným hrdlem. V některých případech na nich můžeme pozorovat pod okrajem nevýraznou okrajovou lištou členěnou prstováním (obr. 7:1,2,4,5), nebo bez výzdoby (obr. 7:3,6,7,8,10). V případě okrajových zlomků zůstává mimo rozli-

šovací schopnost určit, zdali se jedná o poháry nebo menší zásobní hrnce, u kterých se okrajová lišta objevuje také (Zápotocký 1996, 441). Zásobní hrnce charakterizuje prstovaná lišta pod okrajem a patrně střední síla střepu (obr. 6:1–6). Nezdobená okrajová lišta ani jiné zdobení (přesekávání či nehtování) nebylo zjištěno. Amfory jsou v souboru hypoteticky přítomny, pokud nám jako rozlišovací znak poslouží lišta mezi tělem a hrdlem (obr. 6:7–13). V jednom případě (obr. 6:8) pozorujeme na liště šikmé nehtování. Mísu připomíná prohnutý zlomek hrdla (obr. 7.11), který snad lze spojit s nálezy z Benátek (Kalferst – Zápotocký 1991, 400, obr. 8:1,3). Baalberský džbán (obr. 7:13) charakterizuje páskové ucho na přechodu hrdla a plec s náběhy čtyř vousů. Neuvažujeme, že by se jednalo o ucho amfory, vzhledem k odhadnutému (ale špatně měřitelnému) průměru hrdla ca 80 mm. Láhev s límcem zastupuje zlomek hrdla malého průměru s prstencem pod okrajem (obr. 7:14).

KAMENNÁ ŠTÍPANÁ INDUSTRIE

Při výzkumu situace kultury nálevkovitých pohárů v Chyjicích bylo nalezeno celkem 59 kamenných štípaných artefaktů (tab. 3, Soupis nálezů). Při rozebírání situací bylo nalezeno celkem 17 artefaktů (28,8 % kolekce), z plavení vzorků (60 l) pak pochází celkem 42 artefaktů, což je 71,2 % celé kolekce. Tento poměr ukazuje, jak je důležité plavení obsahu objektů keramického pravěku. Bez plavení vzorků bychom například nevěděli, že na místě přímo probíhala výroba štípané industrie, což dokládají drobné úštěpy a zlomky silicitů (pod 5 mm), které by jinak při běžném postupu výzkumu zcela unikly. Opětovně se ukazuje, jak je plavení významné pro lepší pochopení dějů probíhajících na lokalitě (cf. Ernée et al. 2007). Kolekce byla hodnocena podle metodiky publikované v disertační práci autora (Šída 2007).

Surovinově je kolekce naprosto homogenní. Celkem 50 artefaktů (84,7 % kolekce) je vyrobeno ze silicitů glacienních sedimentů. Zbývajících 9 artefaktů (15,3 %) je vyrobeno z pro přepálení neurčeného silicitu, patrně se ale jedná také o SGS.

Celkem 56 artefaktů patří do skupiny debitáže (94,9 %). Nejvíce artefaktů této skupiny tvoří amorfní zlomky, kterých je 34 (60,7 % skupiny debitáže, 57,7 % celé kolekce). Množství amorfních zlomků je významně navýšeno přítomností mnoha drobných zlomků získaných výplavem. Jejich přítomnost indikuje výrobu štípané industrie přímo na místě. Čepelí je celkem 12 (21,4 % debitáže, 20,3 % kolekce) a úštěpů je 10 (17,9 % debitáže, 16,9 % celé kolekce). Mezi čepelimi nalezneme čtyři celé, dva fragmenty typu A (bazální), jeden typu B (středový), tři typu C (terminální) a dva typu BC (bez bazální partie). Typy úpravy patek byly zaznamenány následující: po jednom typ B (rovná lomová plocha) a C (jeden negativ úštěpu) a po dvou D (několik hrubých negativů úštěpů) a G (neurčitelný). Mezi úštěpy najdeme jednu úpravu typu B, dvakrát typu C, pětkrát typu D a dvakrát typu G.

Retušované nástroje jsou celkem tři (5,1 % kolekce, obr. 8). Po jednom zástupci se v kolekci nacházejí čepel s laterální a terminální retuší, čepel s ventrální laterální retuší a dlátka na čepeli s laterální retuší (33,3 % retušovaných nástrojů, 1,7 % celé kolekce). Retušované artefakty nejsou nijak výrazné, pro získání typických eneolitických retušovaných nástrojů by bylo třeba získat větší kolekci industrie.

Kolekce z Chyjic nepatří mezi velké ani typologicky výrazné. Ukazuje, jak důležitá je metoda výzkumu pro získání maxima informací. Kolekce štípané industrie kultury s nálevkovitými poháry jsou založené na čepelové technologii (viz například jeden z největších dílenských souborů tohoto období prozkoumaný na Stránské skále – Svoboda – Čiznářová 1984). Soubory z Čech publikované jako úštěpové (Sosnová 2016, 200–201) mají podhodnocené čepel, protože zlomky čepelí hodnotí jako úštěpy.

typ	přepálený silicit	SGS	celkem	%
amorfní zlomek	1	5	6	10,2
amorfní zlomek malý z výplavu	7	21	28	47,5
čepel	1	11	12	20,3
úštěp		10	10	16,9
debitáž	9	47	56	94,9
čepel s laterální a terminální retuší		1	1	1,7
čepel s ventrální laterální retuší		1	1	1,7
dlátka na čepeli s laterální retuší		1	1	1,7
retušované nástroje	0	3	3	5,1
celkem	9	50	59	100
%	15,3	84,7	100	

Tab. 3. Chyjice, okr. Jičín. Surovinové a technotypologické složení kolekce kamenné štípané industrie

Soupis nálezů

1. inv. číslo: 3/1; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfni zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 2,6 cm; šířka: 2,1 cm; výška: 0,4 cm; kůra: 3; patina: 2; štípaní: 1; poznámka: plavení 30 l.

2. inv. číslo: 3/2; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: úštěp; surovina: SGS; stav: hlíza; délka: 2,3 cm; šířka: 3,85 cm; výška: 0,6 cm; kůra: 2; rozsah: 10; štípaní: 1; patka: D; poznámka: plavení 30 l.

3. inv. číslo: 3/3; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: čepel; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 1,7 cm; šířka: 1,3 cm; výška: 0,4 cm; štípaní: 1; fragment čepel: A; patka: G; poznámka: plavení 30 l, měkký otloukač.

4. inv. číslo: 3/4; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfni zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 0,6 cm; šířka: 0,3 cm; výška: 0,1 cm; štípaní: 1; poznámka: plavení 30 l.

5. inv. číslo: 3/5; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: čepel; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 1,2 cm; šířka: 0,3 cm; výška: 0,1 cm; štípaní: 1; patka: G; poznámka: plavení 30 l.

6. inv. číslo: 3/6; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: čepel; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 0,7 cm; šířka: 0,5 cm; výška: 0,2 cm; štípaní: 1; patka: C; poznámka: plavení 30 l, fragment.

7. inv. číslo: 3/7; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: čepel; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 0,4 cm; šířka: 0,2 cm; výška: 0,1 cm; štípaní: 1; fragment čepel: C; poznámka: plavení 30 l.

8. inv. číslo: 3/8; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: úštěp; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 0,7 cm; šířka: 0,6 cm; výška: 0,1 cm; štípaní: 1; patka: D; poznámka: plavení 30 l.

9. inv. číslo: 3/9; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: úštěp; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 0,6 cm; šířka: 0,45 cm; výška: 0,1 cm; štípaní: 1; patka: G; poznámka: plavení 30 l.

10. inv. číslo: 3/10; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfni zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 0,9 cm; šířka: 0,6 cm; výška: 0,1 cm; štípaní: 1; poznámka: plavení 30 l.

11. inv. číslo: 3/11; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfni zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <5 cm; štípaní: 1; poznámka: plavení 30 l.

12. inv. číslo: 3/12; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfni zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <5 cm; štípaní: 1; poznámka: plavení 30 l.

13. inv. číslo: 3/13; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfni zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <5 cm; štípaní: 1; poznámka: plavení 30 l.

14. inv. číslo: 3/14; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfni zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <5 cm; štípaní: 1; poznámka: plavení 30 l.

15. inv. číslo: 3/15; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfni zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <3 cm; štípaní: 1; poznámka: plavení 30 l.

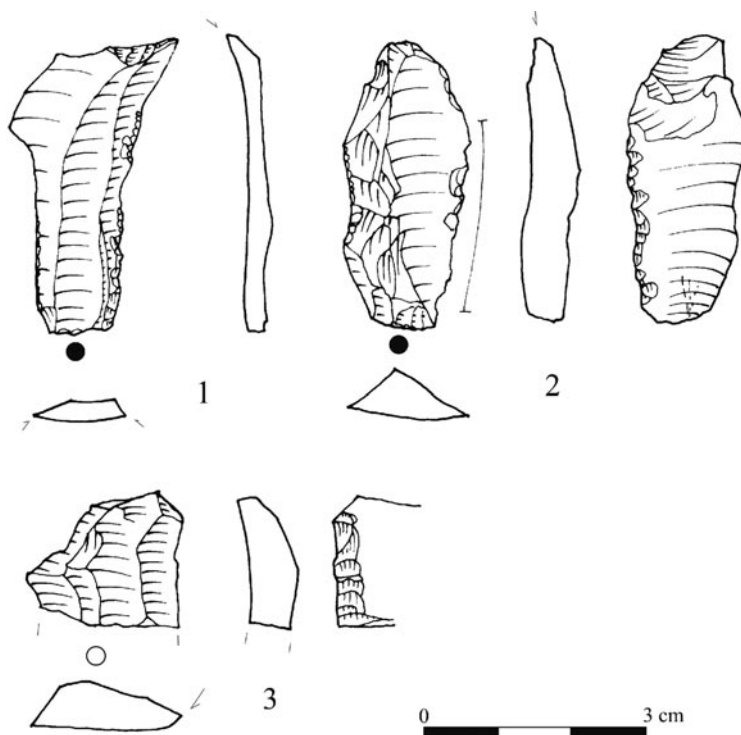
16. inv. číslo: 3/16; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfni zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <3 cm; štípaní: 1; poznámka: plavení 30 l.

17. inv. číslo: 3/17; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfni zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <3 cm; štípaní: 1; poznámka: plavení 30 l.

18. inv. číslo: 3/18; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfni zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <3 cm; štípaní: 1; poznámka: plavení 30 l.

19. inv. číslo: 3/19; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfni zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <3 cm; štípaní: 1; poznámka: plavení 30 l.

20. inv. číslo: 3/20; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfni zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <3 cm; štípaní: 1; poznámka: plavení 30 l.

Obr. 8. Chyjice, okr. Jičín. Štípaná industrie. 1 – čepel s laterální a terminální retuší, 2 – dlátko na čepeli s laterální retuší, 3 – čepel s ventrální laterální retuší

21. inv. číslo: 3/21; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfnní zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <3 cm; štípání: 1; poznámka: plavení 30 l.
22. inv. číslo: 3/22; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfnní zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <3 cm; štípání: 1; poznámka: plavení 30 l.
23. inv. číslo: 3/23; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfnní zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <3 cm; štípání: 1; poznámka: plavení 30 l.
24. inv. číslo: 3/24; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfnní zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <3 cm; štípání: 1; poznámka: plavení 30 l.
25. inv. číslo: 3/25; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfnní zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <3 cm; štípání: 1; poznámka: plavení 30 l.
26. inv. číslo: 3/26; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfnní zlomek; surovina: přepálený silicit; stav: fragment; délka: <5 cm; opálení: 1; štípání: 1; poznámka: plavení 30 l.
27. inv. číslo: 3/27; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfnní zlomek; surovina: přepálený silicit; stav: fragment; délka: <5 cm; opálení: 1; štípání: 1; poznámka: plavení 30 l.
28. inv. číslo: 3/28; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfnní zlomek; surovina: přepálený silicit; stav: fragment; délka: <5 cm; opálení: 1; štípání: 1; poznámka: plavení 30 l.
29. inv. číslo: 3/29; objekt: 1; Z/2, 0-20, SJ100; typ: čepel s laterální a terminální retuší; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 3,9 cm; šířka: 1,7 cm; výška: 0,4 cm; štípání: 1; patka: E (*obr. 8:1*).
30. inv. číslo: 4/1; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: čepel; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 3,1 cm; šířka: 0,9 cm; výška: 0,35 cm; opotřebení: 1; štípání: 1; patka: B; poznámka: plavení 30 l, měkký otloukač.
31. inv. číslo: 4/2; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: čepel; surovina: přepálený silicit; stav: fragment; délka: 1,3 cm; šířka: 0,4 cm; výška: 0,15 cm; opálení: 1; štípání: 1; fragment čepele: BC; poznámka: plavení 30 l.
32. inv. číslo: 4/3; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfnní zlomek; surovina: SGS; stav: hlíza; délka: 1,85 cm; šířka: 0,85 cm; výška: 0,45 cm; kůra: 2; štípání: 1; poznámka: plavení 30 l.
33. inv. číslo: 4/4; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfnní zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 0,5 cm; šířka: 0,2 cm; výška: 0,05 cm; štípání: 1; poznámka: plavení 30 l.
34. inv. číslo: 4/5; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfnní zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <3 cm; štípání: 1; poznámka: plavení 30 l.
35. inv. číslo: 4/6; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfnní zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <3 cm; štípání: 1; poznámka: plavení 30 l.
36. inv. číslo: 4/7; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfnní zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <3 cm; štípání: 1; poznámka: plavení 30 l.
37. inv. číslo: 4/8; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfnní zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <3 cm; štípání: 1; poznámka: plavení 30 l.
38. inv. číslo: 4/9; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfnní zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <3 cm; štípání: 1; poznámka: plavení 30 l.
39. inv. číslo: 4/10; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfnní zlomek; surovina: SGS; stav: fragment; délka: <3 cm; štípání: 1; poznámka: plavení 30 l.
40. inv. číslo: 4/11; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfnní zlomek; surovina: přepálený silicit; stav: fragment; délka: <4 cm; opálení: 1; štípání: 1; poznámka: plavení 30 l.
41. inv. číslo: 4/12; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfnní zlomek; surovina: přepálený silicit; stav: fragment; délka: <4 cm; opálení: 1; štípání: 1; poznámka: plavení 30 l.
42. inv. číslo: 4/13; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfnní zlomek; surovina: přepálený silicit; stav: fragment; délka: <4 cm; opálení: 1; štípání: 1; poznámka: plavení 30 l.
43. inv. číslo: 4/14; objekt: 1; SV/4, 0-15, SJ 100; typ: amorfnní zlomek; surovina: přepálený silicit; stav: fragment; délka: <4 cm; opálení: 1; štípání: 1; poznámka: plavení 30 l.
44. inv. číslo: 6/1; objekt: 1; Z/2, 0-20, SJ100; typ: úštěp; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 2,8 cm; šířka: 3,15 cm; výška: 0,95 cm; štípání: 1; patka: D; poznámka: z úderové plochy jádra.
45. inv. číslo: 6/2; objekt: 1; Z/2, 0-20, SJ100; typ: úštěp; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 2,5 cm; šířka: 2,5 cm; výška: 0,5 cm; štípání: 1; patka: D.
46. inv. číslo: 6/3; objekt: 1; Z/2, 0-20, SJ100; typ: úštěp; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 1,1 cm; šířka: 0,9 cm; výška: 0,15 cm; štípání: 1; patka: G.
47. inv. číslo: 6/4; objekt: 1; Z/2, 0-20, SJ100; typ: čepel; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 0,7 cm; šířka: 0,9 cm; výška: 0,1 cm; štípání: 1; fragment čepele: C.
48. inv. číslo: 6/5; objekt: 1; Z/2, 0-20, SJ100; typ: čepel s ventrální laterální retuší; surovina: SGS; stav: hlíza; délka: 1,8 cm; šířka: 2,1 cm; výška: 0,7 cm; kůra: 2; rozsah: 5; štípání: 1; fragment čepele: C (*obr. 8:3*).
49. inv. číslo: 6/6; objekt: 1; Z/2, 0-20, SJ100; typ: dlátko na čepeli s laterální retuší; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 3,8 cm; šířka: 1,7 cm; výška: 0,7 cm; štípání: 1; patka: B (*obr. 8:2*).
50. inv. číslo: 15/1; objekt: 1; JV/4, 0-20, SJ 100; typ: čepel; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 3 cm; šířka: 1,2 cm; výška: 0,6 cm; kůra: 3; rozsah: 5; patina: 2; štípání: 1; patka: D.

51. inv. číslo: 15/2; objekt: 1; JV/4, 0–20, SJ 100; typ: čepel; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 2,3 cm; šířka: 1,2 cm; výška: 0,45 cm; štípání: 1; fragment čepele: B.
52. inv. číslo: 19/1; objekt: 1; SV/4, 0–20, SJ 100; typ: čepel; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 3 cm; šířka: 2,2 cm; výška: 0,7 cm; štípání: 1; fragment čepele: A; patka: D.
53. inv. číslo: 19/2; objekt: 1; SV/4, 0–20, SJ 100; typ: úštěp; surovina: SGS; stav: hlíza; délka: 3,4 cm; šířka: 2 cm; výška: 0,6 cm; kůra: 2; rozsah: 40; štípání: 1; patka: C.
54. inv. číslo: 19/3; objekt: 1; SV/4, 0–20, SJ 100; typ: úštěp; surovina: SGS; stav: hlíza; délka: 2,9 cm; šířka: 2,7 cm; výška: 0,6 cm; kůra: 2; rozsah: 15; štípání: 1; patka: D.
55. inv. číslo: 19/4; objekt: 1; SV/4, 0–20, SJ 100; typ: úštěp; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 1,8 cm; šířka: 1,1 cm; výška: 0,6 cm; štípání: 1; patka: C.
56. inv. číslo: 19/5; objekt: 1; SV/4, 0–20, SJ 100; typ: úštěp; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 1,1 cm; šířka: 1,35 cm; výška: 0,2 cm; štípání: 1; patka: B.
57. inv. číslo: 19/6; objekt: 1; SV/4, 0–20, SJ 100; typ: čepel; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 1,2 cm; šířka: 0,5 cm; výška: 0,2 cm; štípání: 1; fragment čepele: BC.
58. inv. číslo: 19/7; objekt: 1; SV/4, 0–20, SJ 100; typ: čepel; surovina: SGS; stav: fragment; délka: 1,05 cm; šířka: 0,75 cm; výška: 0,2 cm; štípání: 1; fragment čepele: C.
59. inv. číslo: 19/8; objekt: 1; SV/4, 0–20, SJ 100; typ: amorfni zlomek; surovina: přepálený silicit; stav: fragment; délka: 1,05 cm; šířka: 0,8 cm; výška: 0,25 cm; opálení: 1; štípání: 1.

ZVÍŘECÍ KOSTI

Většina kostí v souboru (539, tj. 96,1 % všech fragmentů) byla spálena, a to při teplotách překračujících 650 °C (*Shipman – Foster – Schoeninger 1984*), jak naznačilo jejich šedé a bílé zbarvení.

Druhá determinace byla s ohledem na velikost a poškození kostí velmi obtížná. S jistotou lze říci, že všechny nálezy byly savčího původu. Z celkového množství kostí a zubů (561) jich bylo pouze 18 (3,2 %) určeno do druhu nebo rodu. Jednalo se o zbytky korunek zubů skotu (*Bos taurus*) z objektu 01 (sáček 18) a stoličku dolní čelisti hraboše polního nebo mokřadního (*Microtus* sp.) z objektu 02. Určení tohoto hrabošovitého hlodavce bylo provedeno s pomocí studie autorů Anděry a Horáčka (2005). S ohledem na absenci výskytu hraboše mokřadního v nížinách východních Čech (*Anděra – Horáček 2005*) se spíše jednalo o hraboše polního (*Microtus arvalis*), který je typickým druhem suchých stanovišť otevřené krajiny. Zmíněný nález byl uložen 5–10 cm pod povrchem, proto nelze vyloučit recentní původ tohoto živočicha.

Přehled určení

Sáček 01, objekt 01, sektor JV/4, 0–20 cm, stratigrafická jednotka 100: Neurčený savec – 37 drobných zlomků kostí, které jsou spálené (šedobílá barva)

Sáček 02, objekt 01, sektor JV/4, 20–40 cm, stratigrafická jednotka 101: Neurčený savec – 19 drobných zlomků kostí, přičemž všechny jsou spálené (šedobílá barva)

Sáček 03, objekt 01, sektor SV/4, 0–15 cm, stratigrafická jednotka 100: Neurčený savec – 224 drobných zlomků kostí, z nichž 220 je spálených (šedobílá barva)

Sáček 04, objekt 01, sektor SV/4, 0–15 cm, stratigrafická jednotka 100: Neurčený savec – 229 drobných zlomků kostí, které jsou spálené (šedobílá barva)

Sáček 05, objekt 01, sektor Z/2, 0–20 cm, stratigrafická jednotka 100: Neurčený přežvýkavec – 30 zlomků korunek selenodontních zubů. – Neurčený savec – 3 drobné zlomky kostí, které jsou spálené (bílá barva)

Sáček 08, objekt 02, sektor JV/4, 5–10 cm, stratigrafická jednotka 106: Hraboš polní/mokřadní (*Microtus arvalis/agrestis*) – kompletní první stolička (*dens molaris*) levé dolní čelisti dospělého jedince

Sáček 13, objekt 01, sektor JV/4, 0–20 cm, stratigrafická jednotka 100: Neurčený savec – 4 zlomky kostí, které jsou spálené (šedobílá barva)

Sáček 18, objekt 01, sektor SV/4, 0–20 cm, stratigrafická jednotka 100: Skot (*Bos taurus*) – 17 zlomků korunky zubů (*dens*). – Neurčený přežvýkavec – 94 drobných zlomků korunek selenodontních zubů. – Neurčený savec – 27 zlomků kostí, které jsou spálené (šedobílá barva)

Lenka Kovačiková

DATOVÁNÍ

Ohledně určení relativně chronologické pozice nálezů z objektu 1 máme omezené možnosti. Omezení spočívá v nízkém zastoupení rozpoznávaných keramických tříd a celkově málo zdobeném materiálu. Nálevkovité poháry/hrnce, zásobní hrnce s prstovanou okrajovou lištou, popřípadě amfory a mýsy jsou

tvary, které sledujeme v souborech mladší jordanovské kultury, postjordanovských a pokračují do staršího, respektive počátku středního eneolitu, typické jsou především v rámci kultury nálevkovitých pohárů. Ohledně výzdoby, respektive okrajů s prstovanou lištou můžeme konstatovat totéž (Zápotocký 1996, 439–448, obr. 20–21; Zápotocký – Dreslerová 1996, 36, Abb. 17; Zápotocký 2000, 57–68, Abb. 37; Dobeš – Zápotocký 2013, 486). Je třeba také ale zohlednit fakt, že u početnějšího souboru z objektu 1 zcela chybí rytím výrazněji zdobená keramika obvyklá v mladší a pozdní jordanovské a v mladších fázích KNP.

Přesnější chronologické ukotvení nám poskytuje radiouhlíkové datování, pro které byla použita obilka pšenice dvouzrnky (*Triticum dicoccon*) z objektu 1, SJ 100: **Poz-55603, 4950±35 BP**, tj. 3770–3699 BC při pravděpodobnosti 1 σ , respektive 3796–3652 BC při pravděpodobnosti 2 σ . Obilka byla získána metodou flotace. Datum dobře zapadá mezi známá radiouhlíková data náležející baalberskému stupni KNP (Zápotocký 2013, 403). Nejbližší máme hodnotu 5000±45 BP z hrobu 14/63 ve Vikleticích, který obsahoval džbán baalberského typu (Pleslová-Štiková 1987, Abb. 4).

Soubor z objektu 2, ač počtem nálezů chudší, je kulturně jednoznačnější. Páskové ucho na přechodu hrdla a plecí džbánu s náběhy čtyř vousů (obr. 7:13) prozrazuje příslušnost k baalberské fázi KNP s příbližnou analogií v Benátkách (Kalferst – Zápotocký 1991, obr. 9:1). Láhve s límcem se v datovaných souborech objevují po celou dobu trvání KNP v Čechách s výjimkou I. stupně v pojetí M. Zápotockého (2013, 403).

ZÁVĚR

Výzkumem v roce 2012 byl ve východním cípu k. ú. Chyjice zachycen pozůstatek sídlištního areálu baalberské fáze kultury nálevkovitých pohárů. Zachyceny a prozkoumány byly dva zahloubené objekty, jejichž funkční interpretace není jasná. Zřetelně nelze odhadnout ani rozlohu sídelního areálu. Pravděpodobně se nejedná o pozůstatek ojedinělé aktivity: oba objekty byly zachyceny liniovou, poměrně úzkou skrývkou a jsou od sebe vzdáleny 65 m. Můžeme zde tedy uvažovat o rozsáhlejších sídlištích. Běžné sídlištní aktivity dokládají také zjištěné artefakty a ekofakty: doklad výroby štípané industrie na lokalitě, mazanice včetně neodebraných velmi malých hrudek mazanice ve výplních objektů, spálené i nespálené zvířecí kosti (vzhledem k agresivním půdním podmínkám špatně zachovalé), dřevěné uhlíky druhotné skladby naznačující používání palivového dřeva a antropogenní tlak na přírodní prostředí, zuhelnatělé makrozbytky rostlin dokládající nakládání s obilím (Novák 2017). Výzkum přinesl na dosavadní poměry Jičínska ucelenější soubor nálezů společně s paleoekologickým rozborem a radiouhlíkovým datem. V případě k. ú. Chyjice jde o zřejmě o první archeologický nález a doklad pravěké sídlištní aktivity.

LITERATURA

- Anděra, M. – Horáček, I. 2005: Poznáváme naše savce. Praha. 2. vydání.
- Dobeš, M. – Zápotocký, M. 2013: Pozdní fáze kultury nálevkovitých pohárů v severozápadních Čechách: sídliště Brozany nad Ohří, Archeologické rozhledy 65, 451–503.
- Erné, M. – Dobeš, M. – Hlaváč, J. – Kočár, P. – Kyselý, R. – Šída, P. 2007: Zahloubená chata ze středního eneolitu v Praze 9 – Miškovicích, Památky archeologické 97, 31–108.
- Filip, J. 1956: Keltové ve střední Evropě. Praha.
- Horník, P. – Pacák, M. – Pleska, M. – Hylmarová, M. 2013: Kostrový hrob kultury nálevkovitých pohárů z Kopiclna (okr. Jičín), Archeologie východních Čech 6, 5–20.
- Kalferst, J. – Zápotocký, M. 1991: Sídlíště ze staršího období kultury nálevkovitých pohárů u Benátek, okr. Hradec Králové, Archeologické rozhledy 43, 376–410.
- Mackovčín, P. 2002: Chráněná území ČR, svazek V, Královéhradecko. Praha.
- Novák, J. 2017: Antrakologická a makrozbytková analýza objektů kultury nálevkovitých pohárů v k. ú. Chyjice, okr. Jičín, Archeologie ve středních Čechách 21, 231–233.
- Pleslová-Štiková, E. 1987: Die kulturelle Entwicklung und die Periodisierung der TRB in Böhmen: die neueren Ergebnisse. In: T. Wiślański (ed.), Neolit i początki epoki brązu na ziemi chełmińskiej. Materiały z międzynarodowego sympozjum, Toruń, 11–13 XI 1986. Toruń, 397–418.
- Prostředník, J. 1990: Terénní průzkum na Jičínsku, Zpravodaj K MVČ 17/1, 22–30.
- Sigl, J. 1985: Bašnice (okr. Jičín), Výzkumy v Čechách 1982–1983, 7, 1.
- Shipman, P. – Foster, G. – Schoeninger, M. 1984: Burnt bones and teeth: an experimental study of colour, morphology and crystal structure and shrinkage, Journal of Archaeological Science 11, 307–325.

- Sosnová, A. 2016: Sídliště z mladšího (salzmündského) stupně kultury nálevkovitých pohárů z Líbeznic, okr. Praha-východ, *Archeologie ve středních Čechách* 20, 161–252.
- Svoboda, J. – Čížmářová, J. 1984: Výzkum dílen z doby kamenné na Stránské skále (okr. Brno-město), *Přehled výzkumů 1982*, 11–12.
- Šída, P. 2007: Využívání kamenné suroviny v mladší a pozdní době kamenné. Dílenské areály v oblasti horního Pojizeří. *Dissertationes archaeologicae Brunenses/Pragensesque* 3. Praha.
- Ulrychová, E. 2004: Výšinná osada Podhradí (okres Jičín), *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 30, 65–74.
- Ulrychová, E. 2006: *Archeologie, Muzejní noviny* 29, Regionální muzeum a galerie v Jičíně, 12–13.
- Ulrychová, E. 2012: Sídlištní objekty kultury nálevkovitých pohárů z Milíčevsi, okr. Jičín, *Archeologie východních Čech* 2011/2, 5–23.
- Vokolek, V. 1978: Sídliště z doby římské a hradištní ve Střevači, *Zpravodaj Krajského muzea východních Čech v Hradci Králové* 5/1, 47–54.
- Waldhauser, J. 1996: Keltové na Jizeře a v Českém ráji aneb Co víte o své keltské kapce krve? Praha.
- Zápotocký, M. 1996: Raný eneolit v severočeském Polabí, *Archeologické rozhledy* 48, 404–459, 543–544.
- Zápotocký, M. 2000: Eneolitické výšinné lokality v Čechách. *Památky archeologické – Supplementum* 13. Praha.
- Zápotocký, M. 2013: Kultura nálevkovitých pohárů v severočeském Polabí (ca 40.–33. století př. Kr.), *Archeologie ve středních Čechách* 17, 387–513.
- Zápotocký, M. – Dreslerová, D. 1996: Jenštejn. Eine neuentdeckte frühäolithische Gruppe in Mittelböhmen, *Památky archeologické* 87, 5–58.

Traces of a settlement area of the Funnel Beaker culture in the cadastral area of Chyjice, Jičín District

During a small-scale rescue excavation in 2012, two settlement features were identified which can be dated to the period of the Baalberg phase of the Funnel Beaker culture (Poz-55603, 4950±35 BP), based on pottery and radiocarbon dating. Their functional interpretation is unclear and the extent of the settlement area cannot be convincingly estimated. It is probably not a remnant of an isolated activity: the two features were detected in a linear, relatively narrow soil stripping area and their mutual distance is 65 m. Thus, we may speculate about a large settlement. Common settlement activities are also documented by the discovered artefacts and ecofacts: evidence for on-site manufacture of chipped stone industry, daub fragments found in fills of features, charred and uncharred animal bones, charcoal with a species composition indicating the use of firewood and anthropogenic pressure on the environment. It is the first more comprehensive excavation of an Aeneolithic site in the Jičín region.

(English by Jan Machula)

Fig. 1.–3. Chyjice, Jičín District. Location of the site

Fig. 4. Drawing documentation of feature 1

Fig. 5. Drawing documentation of feature 2

Fig. 6. Pottery from feature 1

Fig. 7. Pottery from features 1 and 2

Fig. 8. Chipped stone industry. 1 – blade with lateral and terminal retouch, 2 – small chisel on a blade with lateral retouch, 3 – blade with ventral lateral retouch

Table 1. Chyjice, Jičín District. Division of pottery according to wall thickness

Table 2. Chyjice, Jičín District. Division of pottery according to surface treatment

Table 3. Chyjice, Jičín District. Raw material and technotypological composition of the chipped stone industry assemblage

Radek Novák, Regionální muzeum a galerie v Jičíně, Valdštejnovo náměstí 1, 506 01 Jičín
novak@muzeumhry.cz

Petr Šída, Katedra archeologie FF UHK, náměstí Svobody 331, 500 00 Hradec Králové
petsida@seznam.cz
